

ЗНАЧАЈ ПРИПРЕМНЕ ФАЗЕ У ПОСТУПЦИМА ДЕОБЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ СУПРУЖНИКА

Апстракт: Бавећи се питањем примене расправног начела у парничном поступку настојаћемо да кроз анализу процесног законодавства дамо одговор на питање опсега његове примене, у контексту утврђивања чињеничног основа пресуде у поступцима деобе заједничке имовине супружника. Након тога, у другом делу рада ћемо указати на комплексност чињеничних и правних питања која се појављују у овим поступцима и на начин утврђивања правнорелевантних чињеница, имајући у виду примену мешовитог система једнаких удела приликом деобе. Анализом правила о припремној фази поступка у трећем делу рада указаћемо на обавезе парничних странака и суда на припремном рочишту, на ком наступа и преклузија у изношењу процесног материјала, због чега је овој фази поступка потребно посетити посебну пажњу, јер представља основ за правилно спровођење наредних фаза поступка. У том смислу нам је циљ да у завршним разматрањима елаборирамо питање саодговорности суда и странака приликом утврђивања чињеничног основа пресуде у наведеним поступцима, прихватајући истовремено став о примени расправног начела у тзв. ублаженом виду у нашем правном систему.

Кључне речи: расправно начело, парнични поступак, припремно рочиште, увећани допринос.

1. Увод

Из законске формулације заједничке имовине супружника, произилази да је појам заједничке имовине одређен двома чињеницама, односно неопходним претпоставкама за њен настанак, а то су рад супружника и постојање заједнице живота супружника. У том смислу, заједничка

¹ tijana.mitrovic@gmail.com

имовина је она имовину коју су супружници „стекли радом у току трајања заједнице живота у браку“ (чл. 171 Породичног закона РС).² Заједничка имовина супружника стечена њиховим радом у току брака је нужна последица равноправности супружника, учвршћивања и одржавања брака и принципа једнаког вредновања рада у брачној заједници без обзира о којој врсти рада је реч, па сва средства која су стечена радом брачних другова у току брака, и све оно што је тим средствима набављено, представља њихову заједничку имовину (Станишић, 2009: 351). Предмет заједничке имовине супружника представљају сва имовинска права и обавезе које су посредно или непосредно стекли супружници у току брачне заједнице. То су стварна права (право својине, право залог, право службености, реални терети), као и тражбена (облигациона права), потраживања која имају супружници према трећим лицима која су везана за њихов рад (Јевтић, 1971: 121; Поњавић, Влашковић, 2019: 426). Деоби објеката заједничке имовине, тј. ствари и права која улазе у њен састав, могуће је приступити тек након утврђивања удела супружника у заједничкој имовини од стране суда. Тужбеним захтевом тражи се утврђење шта је предмет заједничке имовине (ствари, права, дугови), као и колики је удео сваког супружника у сваком предмету. На тај начин се дотадашња заједничка имовина претвара у сувласничку, са аликвотним уделом сваког од супружника.

Да би суд стекао уверење о томе које доказе треба извести потребно је да судија у фази када добије одговор на тужбу, или када странке дају изјаву на првом рочишту ако није поднет одговор на тужбу, изврши анализу правне природе спорног односа, да би након тога проценио које су одлучне чињенице од којих зависи исход спора и које су од тих чињеница спорне а које неспорне. Након утврђивања које су одлучне чињенице спорне, судија одлучује који ће докази бити изведени (Сворцан, 2012: 554). У том смислу, најпре ћемо анализирати примену правног начела у парничном поступку, како бисмо одговорили на питање адекватности његове примене у поступцима деобе заједничке имовине супружника, тако што ћемо анализирати одредбе процесног законодавства у смислу опсега примене овог начела. Ово из разлога што наведене поступке углавном карактерише мноштво чињеница и доказа које треба утврдити у поступку, нарочито када је брак дуже трајао, а стечена имовина је већег обима. Притом треба имати у виду и преклузију изношења процесног материјала од парничних странака само у припремној фази поступка, због чега ћемо настојати да укажемо

² Породични закон Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015.

на начин превладавања тако строгог правила, како би се правилно утврдио чињенини супстрат пресуде и спровео исправан поступак.

Питање саодговорности парничних странака и суда посебно долази до изражаја у овим поступцима, зато што са једне стране одговорност за изношење процесног материјала у складу са расправним начелом јесте на парничним странкама, а са друге стране, обавеза суда која се огледа у материјалноправним управљањем парницом и применом материјалног права по службеној дужности указује на неопходну сарадњу учесника у поступку. Пошто ће коначно суд одлучити које чињенице су битне за примену материјалноправне норме, анализираћемо да ли у границама важења расправног начела суд има обавезу да укаже странкама у вези са постојањем дефицита процесног материјала, у циљу правилног утврђивања чињеничног стања. Ово из разлога што у поступцима деобе заједничке имовине супружника нарочито долази до изражаја питање утврђивања доприноса супружника у стицању предмета заједничке имовине, уколико се тужбеним захтевом тражи утврђивање већег доприноса у стицању од претпостављене једне половине на страни једног супружника.³ У том смислу се у пракси посебно комплексним показало питање око критеријума за вредновање тзв. посредног рада супружника, којим се не стварају нове економске вредности, али се утиче на очување и увећање заједничке имовине, због чега је правилно утврђивање чињеница у том домену од кључног значаја за утврђивање доприноса супружника у стицању заједничке имовине.

Такође, имајући у виду да до преклузије изношења процесног материјала долази у раној фази поступка, бавићемо се механизмима превазилажења овако строгог правила. У том контексту, анализираћемо одредбе Закона о парничном поступку које се односе на припремно рочиште и дужности странака и суда, како бисмо истовремено указали и на значај њихове саодговорности у поступцима деобе заједничке имовине, у којима је добра организациона шема поступка кључ његовог правилног и ефикасног спровођења.

2. Примена расправног начела у парничном поступку

У савременом српском парничном поступку раније је било доминирантно начело материјалне истине, које је захтевало активну улогу суда у прикупљању и утврђивању чињеница, али је напуштено доношењем Закона о парничном поступку из 2004. године⁴. Главни разлог за ово

³ Видети чл. 180, ст. 2, 3 Породичног закона.

⁴ Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 125/2004 и 111/2009.

напуштање био је усмереност ка ефикаснијем и економичнијем вођењу поступка, као и потреба да се терет доказивања и утврђивања чињеница пребаца на саме странке, које су најближе чињеничном супстрату спора и тиме најспособније да га правилно и ефикасно изнесу. Међутим, увођењем расправног начела појавила су се и одређена питања у вези са његовом применом и обимом активности суда. У изворном облику, расправно начело би подрзумевало пасивну улогу суда, који би искључиво био посматрач страначких активности, без икаквог утицаја у погледу правилности и потпуности изнетих чињеница и доказа. Такав приступ могао би довести до проблема у пракси, при чињеници постојања различитих способности странака да јасно и прецизно формулишу чињенични супстрат спора, што би потенцијално угрозило правичност самог поступка. Треба имати у виду да јесте тачно да на странкама лежи искључива одговорност за предлагање и изношење чињеница и доказа у поступку којим потврђују своје тврдње или оспоравају тврдње противника, али да суд чињенични супстрат одлуке ограничава само на оне чињенице за које правна норма везује одређене последице, што значи да о релевантности предложених чињеница и доказа одлучује суд.

У том смислу, чисто расправно начело представља концепцију према којој су странке искључиво носиоци активности у поступку, одговорне за изношење чињеница и предлагање доказа, док суд остаје пасивни посматрач страначких активности, у ком смислу на његовој страни нема обавезе да подстиче, допуњује или коригује изнети процесни материјал. Ипак, доследна примена чистог расправног начела доноси значајне ризике, међу којима је најважнији недостатак једнакости странака у погледу способности да квалитетно представе чињенице релевантне за решење спора. Овај проблем потенцијално може довести до неравноправности у смислу да исход поступка зависи од преимућства странака, а мање од објективне правичности или правне заснованости њихових захтева.

Дакле, иако се сматра да расправно начело треба да омогући ефикасно одвијање поступка, зато што суд одлуку заснива само на оним чињеницама које су странке изнеле и на којима су засновале захтеве, то не доприноси нити ефикасности, нити законистости одлуке (Станковић, Боранијашевић, 2023: 194). Пошто се одлука заснива само на чињеницама које су странке изнеле, то за последицу може имати доношење одлуке која је заснована на погрешно и непотпуно утврђеном чињеничном стању, а самим тим и на погрешној примени материјалног права, што доводи до њеног укидања у поступку по жалби. У том смислу је,

са циљем ублажавања негативних ефеката доминације расправног начела, законодавац предвиђањем активне улоге суда у оквиру овог начела, сузио могућност доношења незаконитих одлука и обезбедио владавину права (Stanković et al., 2023: 194).

Сагласни смо са присутним мишљењем у теорији да расправно начело јесте важеће, али да у својој конкретизацији никако није чисто (Кнежевић, 2014: 313-315). Наведено из разлога што би идеја о пасивном судији и чистом расправном начелу подразумевала да суд нема никаквих овлашћења, нити дужности, да утиче да се формира идеално чињенично стање, те да у том сегменту не постоји материјално управљање парницом. Међутим, као потврда разматрања о примени тзв. ублаженог расправног начела, наводе се следеће одредбе Закона о парничном поступку⁵ које се односе на: дужност суда да се предмет спора свестрано расправи (чл. 326, ст. 2 ЗПП); на овлашћење суда да испита странке (чл. 326, ст. 1 ЗПП), притом не мислећи на испитивање странака у својству сведока као доказно средство; на овлашћење суда да позове странку која има пуномоћника да дође лично пред суд како би се изјаснила о чињеницама које треба да се утврде (чл. 85, ст. 8 ЗПП); на дужност суда да тражи разјашњења навода на припремном рочишту (чл. 305, ст. 2 ЗПП), те на дужност суда да се постављањем питања стара да се у току расправе пруже потребна објашњења (чл. 313 ЗПП) како би се утврдиле чињенице битне за пресуђење (Кнежевић, 2014: 323).

3. Утврђивање истинитости чињеница у поступку

У процесном праву једно од централних питања је какву истину суд треба да утврђује: формалну или материјалну. Под материјалном истином се подразумева ситуација када постоји потпуна сагласност између чињеница утврђених током поступка и стварног стања ствари. Материјална истина темељи се на тзв. Кореспонденцијској теорији истине, која има своје корене још у Аристотеловом учењу да истина значи „слагање мисли са стварима“ (Узелац, 1997: 3, 11-12). Насупрот томе, формална истина подразумева да је суд испунио све процедуралне захтеве при утврђивању чињеница, без нужног поклапања са стварним стањем. Овде суд доноси одлуку на основу чињеница и доказа које су странке саме доставиле и образложиле, при чему се поштују процедурална правила, али се не гарантује потпуно поклапање са стварним стањем ствари (Узелац, 1997: 4-5). Критике у погледу формализма

⁵ Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023 - др. закон.

правног силогизма у теорији се заснивају на тврдњи да логичка правилност одлуке не пружа гаранције њеног поклапања са стварним стањем ствари (Perelman, 1983). Указује се и на чињеницу да у пракси процес доношења судске одлуке често не следи једноставан образац правног силогизма, већ се одвија кроз сталну интеракцију између права и чињеница. Зато процес утврђивања истине у судском поступку подразумева сложенију, кружну структуру, где се „прелази наизменично од права к чињеницама и наопако“⁶. У том смислу, у пракси се парнични поступак често балансира између формалног и материјалног приступа истини, покушавајући да пронађе оптималан начин за правично решавање конкретних спорова (Узелац, 1997: 4-5).

3.1. Структура чињеничне подлоге у поступцима деобе заједничке имовине

Да би суд могао да реши спор потребно је да чињенично стање правилно и тачно утврди, тако да ће судска одлука бити правилна и законита ако је чињенична подлога исправно утврђена и правилно формирана *praemissa minor* судског силогизма. Утврђивање тачног и истинитог чињеничног стања, је сложена операција, једнако тешка и захтевна као што је то и примена права и она захтева поред примене процедуралних правила, и посебну технику и посебну вештину (Stanković et al., 2023: 199).

Када су у питању поступци деобе заједничке имовине супружника, може се рећи да је веома тежак и одговоран задатак који животни случајеви постављају пред судијом. Ово при чињеници да се у тим поступцима по правилу јавља велики број чињеница које суд треба да подведе под материјалноправну норму, што није нимало лак задатак, посебно када се ради о случајевима у којима је заједница живота супружника дуже трајала и када је стечена имовина у браку већег обима. Правилно класификовање спорних од неспорних чињеница и тријажа процесног материјала представља веома важан задатак који се поставља још у припремној фази поступка на приремном рочишту, на ком је правилно постављање организационе шеме поступка од кључног

⁶ Видети код Larenz. Methodenlehre Der Rechtswissenschaft; нав. према Узелац, 1997: 2. Наведено схватање заснива се на критици концепције правног силогизма, према којој се процес доношења одлуке не може само свести на примену унапред одређене правне норме на постојеће чињенично стање („јер се о одабиру правне норме не може одлучити независно од постојећег чињеничног стања), већ се, како је претходно наведено, доноси у сложеном кружном процесу (Larenz, Methodenlehre Der Rechtswissenschaft; нав. према Узелац, 1997: 2).

значаја за правилно спровођење целокупног поступка. Посебно је у овим поступцима потребно ускладити захтеве за правилним спровођењем поступка и утврђивању чињеничног стања ради правилне примене материјалног права, са једне стране, а са друге стране да се испоштују и захтеви у погледу ефикасности поступка, како би се постигао потребан степен извесности у иовинским односима чланова једне породице, у ком се деле имовинске вредности које су супружници стицали. У том смислу, од судије се очекује правично решење које строгост закона треба да ублажи, па се може рећи да судија има улогу посредника „између општости закона и несводиве јединствености појединачног случаја“ (Чавошки, 1995:778; нав. према: Цветић, 2015: 1035).

У сваком случају, потребно је имати у виду да основно правило ублаженог расправног начела подразумева везаност суда за оне чињенице које су странке навеле, које једино може да користи за подлогу пресуђења, тако да ће „суд да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле и да изведе само доказе које су странке предложиле, ако законом није другачије прописано.⁷Што се тиче истражних овлашћења суда, она се могу применити једино у случају опасности од недозвољених располагања.У том смислу „суд је овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнеле и изведе доказе које странке нису предложиле, ако из резултата расправљања и доказивања произилази да странке располажу захтевима којима не могу да располажу (чл.3, ст. 3 ЗПП).“⁸ У другим случајевима, примена истражног начела од стране суда ограничена је на случајеве када је то посебним прописом предвиђено, као што је то случај у статусним породичноправним парницама, у којима је суду дата могућност да, изузетно, одреди извођење доказа по службеној дужности, јер може, по самом закону, утврђивати не само чињенице које нису спорне међу странкама, већ може истаживати и чињенице које ниједна странка није навела (Stanković et al., 2023: 234).

⁷ Видети чл. 7, ст. 2 Закона о парничном поступку. „Првостепени суд, пре свега, мора да утврди како је спорна кућа изгледала у моменту када је престала брачна заједница између странака, када су и у ком делу куће извођени радови на опремању куће и колика је његова појединачна вредност. При поновном одлучивању, првостепени суд ће утврдити напред наведене спорне чињенице, али ће при утврђивању истих имати у виду одредбу чл. 7 ЗПП, који прописује да су странке дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да предложи доказе којима се утврђују те чињенице. То значи да ће у поновном поступку суд имати у виду пре свега доказне предлоге странака“ (Пресуда Апелационог суда у Нишу, Гж. бр. 3376/14 од 24.03.2015. године).

⁸ Видети чл. 7, ст. 3 Закона о парничном поступку.

У свим осталим случајевима, на станкама је дужност да у погледу својих навода предложи чињенице и доказе како би постигле успех у спору, а у вези којих имају субјективни терет доказивања, у ком смислу постоји везаност суда за чињенице које су странке навеле и доказе које су предложиле за утврђивање њихових чињеничних навода.

На основу изнесених чињеница суд формира подлогу за доношење пресуде у коју улазе само оне чињенице које су значајне за решење спора, а то су оне чињенице за које суд сматра да су правнорелевантне.

Иако закон прописује да је потребно да чињеница буде правнорелевантна, без даљег одређења, у том смислу је потребно тумачење. Својство релевантности стиче она чињеница, ако је за њу законом везана одређена правна последица о којој суд одлучује. У том смислу, суд ће одбити предлог странке да се о одређеној чињеници изведе доказ, уколико по мишљењу суда, од те чињенице не зависи одлука. Да ли је то случај „оцењује суд својим правним схватањем“ (Познић, Ракић-Водинелић, 2015: 379).

Дакле, да би пресуда регулисала спорни правни однос у складу са законом, потребно је да суд правилно утврди стање ствари, тако да се тежиште судске активности у поступку огледа у старању да се чињенично стање правилно утврди. Пресудом ће бити изречена појединачна правна норма, која ће имати снагу закона за странке, тако да оно што се изрекне пресудом, важиће убудуће као истинито. Имајући у виду да између онога што је у стварности и што странке наводе веома често постоји неслагање, зато што странке чињенице износе селективно и како њима одговара. У том случају, због тврђења странака о истој чињеници која су често противуречна и узајамно се искључују, потребно је да суд испита и утврди истинитост исказа о конкретној чињеници, али само у границама онога што је међу странкама спорно (Stanković et al., 2023: 199). Међутим, суд увек проверава чињенице о којима мора да води рачуна по службеној дужности, без обзира да ли су оне неспорне или спорне међу странкама. У ту групу чињеница долазе: правно-релевантне мериторне чињенице (чињенице на којима се заснивају грађанскоправни односи или грађанска субјективна права, а којима њихови титулари не могу слободно располагати); чињенице од којих зависи примена процесног права и чињенице од којих зависе услови и допуштеност пружања судске заштите (Станковић, 2010: 411).

3.2. Утврђивање правнорелевантних чињеница у припремној фази поступка деобе заједничке имовине

Приликом утврђивања правнорелевантних чињеница код деобе заједничке имовине супружника, потребно је имати у виду примену мешовитог система једнаких удела у поступку деобе заједничке имовине. Основ овог система је у претпоставци једнакости удела супружника у заједничкој имовини. Међутим, за разлику од чистог система овде се ради о *praesumptio iuris tantum* (Радић, 2018: 248).⁹ Супружник који сматра да је његов удео у стицању већи, преузима терет доказивања у судском поступку у погледу његовог већег ангажовања у стицању заједничке имовине.¹⁰

Да ли постоји већи удео у стицању заједничке имовине на страни једног супружника утврђиваће суд проценом околности сваког конкретнoг случаја. Суд ће утврђивати не само оне чињенице везане за висину остварене зараде и осталих прихода супружника, већ и о свакој врсти помоћи једног супружника другоме, која утиче на повећање вредности заједничке имовине односно на то да „умањење буде мање од онога које би се догодило да је такав допринос изостао“ (Драшкић, 2020: 459). Утврђивање чињеница које се односе на тзв. непосредни рад који директно утиче на стварање новчаних вредности, врши се на основу налаза и мишљења вештака економске струке, у ком се приказују остварени приходи једног и другог супружника. Међутим, утврђивање тзв. посредног рада у смислу „вођења послова у домаћинству, старања о деци, старања о имовини те других околности од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине“, у смислу одредбе чл. 180, ст.4 Породичног закона, представља сложенији задатак, због изостанка јасних критеријума за његову процену, што захтева сложенији доказни поступак код утврђивања тих чињеница и извођење већег броја доказа. Због тога, потребно је, како се то у теорији наводи, „свестрано и обазриво проверавање чињеница“, и то чињеница и субјективне природе које се тешко могу правилно оценити, као и чињеница које се понекад уопште тешко могу уочити и доказати, а које су веома испреплетане, посебно у случајевима када је брак дуже трајао, у којим случајевима су и временски избледеле многе чињенице. Ипак, и ту има „извесних општих стања и индикација“ (Гамс, 1966: 97).¹¹

⁹ Видети чл. 180, ст. 2 Породичног закона.

¹⁰ Видети чл. 180, ст. 3-5 Породичног закона.

¹¹ У том смислу наводи се пример утврђивања увећаног доприноса на страни супруга, уколико исти докаже да је радио висококвалификовани посао и много зарађивао, а

У сваком случају, потребно је да се у припремној фази поступка идентификују чињенице и докази на основу којих ће се утврдити учешће супружника и у сфери тзв. „неплаћеног кућног рада“ који утиче на нормално функционисање свих чланова породице и обављање професионалних и осталих активности.¹² Мишљења смо да приликом утврђивања чињеница везаних за оцену критеријума на основу којих ће се вршити процена односа између непосредног рада сваког од супружника и посредног рада приликом утврђивања удела у стицању заједничке имовине, треба имати у виду и доношење Правилника о методологији за обрачун неплаћеног кућног рада, у смислу начина вршења обрачуна.¹³ У том смислу се вредност неплаћеног кућног рада обрачунава као „производ укупног годишњег броја часова неплаћеног кућног рада и минималне цене рада по часу, исказане у нето износу“ (Ковачевић, 2024).

Када је у питању утврђивање наведених чињеница треба имати у виду да се редовно од доказних средстава добијају само поједини сегменти збивања, некад непосредног а некад посредног значења, тако да суд „специфичном мисленом операцијом саставља сегменте или делове у целину...тако да се истинитим утврђивањем чињеница долази до чињеничног стања стварности битне за примену права“ (Чизмовић,

притом је супруга у домаћинству стално имала кућну помоћницу. Са друге стране, увећани допринос у стицању имаће супруга уколико докаже да је зарађивала више од супруга, који је, рецимо, студирао, и уз то је и велики део кућних послова и послова око васпитања деце сама обављала (Гамс, 1966: 97).

¹² Савремена истраживања говоре у правцу чињенице да жене много више него мушкарци обављају неплаћени кућни рад, тако да и даље пол остаје доминантна одредница кућних послова; Видети код (Решетар, 2008: 12). Ипак, упркос повећању учешћа мушкараца у обављању неплаћеног кућног рада током последње две деценије, род остаје кључна одредница у расподели кућних послова, будући да жене, посматрано на нивоу светске популације, и даље обављају ову врсту рада три пута чешће од мушкараца, што се превасходно доводи у везу са полно заснованим стереотипима и феминизацијом таквих послова (Women’s human rights in the changing world of work. Report of the Working Group on discrimination against women and girls, Human Rights Council 44th session, 15 June-3July 2020, A/HRC/44/51, став 13; (нав. према Ковачевић, 2024: 4). Према налазима Републичког завода за статистику 67,9% жена и 11,5% мушкараца свакодневно обавља послове у домаћинству; (Бабовић, Петровић, 2021: 25-26; нав. према Ковачевић, 2024: 11).

¹³ Правилник о методологији за обрачун неплаћеног кућног рада, *Службени гласник РС*, бр. 18/2024. Реч је о подзаконском акту који доприноси спровођењу Закона о родној равноправности (*Службени гласник РС*, бр. 52/2021) и којим је уведена обавеза прикупљања, евидентирања и јавног објављивања података о неплаћеном кућном раду; Видети код: Ковачевић, 2024: 11.

Ђуричин, 1997: 206-211; нав. према: Старовић, Кеча, 2004: 277). У том смислу, управо од оцене суда зависи одлука о постојању основа за примену одређене правне норме на конкретан правни однос.

Имајући у виду наведено, сагласни смо са мишљењем у теорији да се приликом утврђивања чињеничне основе пресуде задатак суда огледа, између осталог, кроз утврђивање постојања односно непостојања чињеничних претпоставки од којих зависи одлука о тужбеном захтеву. Ово из разлога што норме материјалног права, али и норме процесног права, иако с много већим изузецима, настанак, промену или престанак одређених права, правних односа или правних стања редовно условљавају постојањем или непостојањем (настанком, променом или престанком постојања) одређених чињеничних претпоставки. Приликом одлучивања о основаности тужбеног захтева, задатак суда је да утврди да ли чињеничне претпоставке од чијег постојања или непостојања зависи његова одлука заиста постоје или не (Дика, 2015). Ово с тога што се пресуда доноси као „акт примене одговарајуће норме материјалног права на чињенично стање које је апстрактно одређено одредбама те правне норме“ (Кеча, 2018).

Када је реч о системима одвојености имовина какав је случај са правом Енглеске, основни циљ законске регулативе која уређује имовинске односе супружника по престанку брачне заједнице јесте да се обезбеде услови за несметан и самосталан наставак живота сваког од бивших супружника. Управо из тог разлога, законодавство почива на принципу „чистог раскида“ (Burton, 2003: 185). Међутим, примена тог принципа у судској пракси зависи од различитих околности конкретног случаја, као и од начела правичности афирмисаног у предмету **White против White** (Burton, 2003: 185; Stanley, Davies, 2013: 160).

Енглески судови нису имали јасан став приликом вредновања финансијског и нефинансијског доприноса супружника, па је највиши енглески суд у предмету *White против White* дао ново тумачење начела о нефинансијском доприносу (section 25 s(2)(f) Закона о браку и породичним односима из 1973. године) према којем се јасно потврђује начело равноправности и начин поделе имовине на једнаке делове (Решетар, 2011: 432)¹⁴. У том смислу, суд је у обавези да узме у разматрање све околности које се односе на конкретан предмет. Приликом постизања коректног коначног исхода, суд нема право да прави дискриминацију између мушкарца и жене, као ни њихових улога. Коректност подразумева да било

¹⁴ Видети: Закон о браку и породичним односима Енглеске из 1973. године (Matrimonial Causes Act 1973), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/18>

каква врста поделе послова не сме ниједној странци давати предност у смислу доприноса добробити целокупне породице, све у складу са чланом 25(2(ф)). Уколико је свака странка дала свој допринос у различитим сферама живота, потпуно је неважно која странка је дала финансијски допринос или изградила некретнину. Не сме постојати дискриминација између странке која зарађује новац и странке која брине о домаћинству (Burton, 2003: 159; Stanley, Davies, 2013: 162).

4. Припремно рочиште и преклузија изношења процесног материјала у припремној фази поступка

У поступцима деобе заједничке имовине супружника најважнији део представља доказивање, како би се утврдиле све одлучне чињенице које утичу на доношење одлуке и које се називају одлучним или битним чињеницама, па у поступку треба изводити само оне доказе од чијег постојања односно непостојања зависи исход спора. У овим поступцима је због мноштва чињеница које се јављају посебно у вези са утврђивањем предмета заједничке имовине и доприноса супружника у стицању, потребно обратити посебну пажњу на припремну фазу поступка у којој је потребно да се постави чињенични супстрат пресуде, имајући у виду преклузију изношења процесног материјала у овој фази поступка.

Дакле, да би суд могао да спроведе доказни поступак у ком би се утврдиле те чињенице, неопходно је да странке воде рачуна о преклузији изношења процесног материјала на припремном рочишту. Наведено с тога што је изношење чињеница и доказа ограничено само на припремну фазу поступка, тако да сада странке немају могућност њиховог изношења у току целог поступка. Ово са једне стране позитивно утиче на ефикасност поступка, али са друге стране постоји опасност да се нека важна чињеница не утврди у току поступка, зато што је странка пропустила да је изнесе на припремном рочишту. Разлози за то могу бити различити, најпре што није сматрала да је релевантна, те што није у поступку адекватно заступана, па се може поставити питање на који начин суд може у границама важења расправног начела да ипак пружи усмерење странкама у припремној фази поступка, у којој се постављају основи за све остале фазе поступка, о чему ће бити детаљније речи у наставку рада.

4.1. Активности суда на припремном рочишту (заказивање припремног рочишта)

За разлику од претходног решења по коме није био прописан рок у коме ће суд заказати припремно рочиште, сада је суд дужан да закаже и одржи припремно рочиште у року од 30 дана од дана достављања тужиоцу одговора на тужбу, а ако тужени није поднео одговор на тужбу, а нема услова за доношење пресуде због пропуштања, у року од 30 дана када је истекао рок за достављање одговора на тужбу.¹⁵ Законом је прописано да позив за припремно рочиште треба да садржи: 1) упозорење странака на дужност изношења свих чињеница и предлагања доказа којима се те чињенице потврђују, 2) упозорење на дужност предлагања временског оквира парнице, 3) упозорење на дужност да суд обавесте о промени адресе и 4) налог суда да странке на рочишту донесу све исправе које им служе као доказ и предмете које треба разгледати у суду.¹⁶ Уколико оцени да је потребно, суд наређује да се за припремно рочиште благовремено прибаве списи, исправе или предмети који се налазе код суда или другог државног органа, органа аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе или другог органа јавне власти. Позив за припремно рочиште доставља се најкасније осам дана пре дана одржавања рочишта.¹⁷

Председник већа односно судија појединац отвара припремно рочиште, тако што објављује пред присутним лицима који је предмет спора, након чега испитује и записнички констатује ко је од позваних лица присутан, да ли су одсутна лица уредно позвана, што све констатује записнички, од чега зависи постојање услова за одржавање рочишта. „Ако на припремно рочиште не дође тужилац, а уредно је позван, сматраће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтева да се рочиште одржи.“¹⁸ На припремном рочишту започиње расправа која омогућава суду извиђање правне ствари. Расправа почиње „излагањем тужбе, после чега тужени износи одговор на тужбу“¹⁹, након чега суд предузима радње које су усмерене на утврђивање евентуалних процесних сметњи за даљи ток поступка, у ком правцу се такође могу изводити докази. Суд ће од странака, уколико је то потребно, да затражи „разјашњење у погледу њихових навода или предлога“, а у даљем току припремног

¹⁵ Чл. 301 Закона о парничном поступку.

¹⁶ Видети чл. 303, ст. 1 Закона о парничном поступку.

¹⁷ Видети чл. 303, ст. 2, 3 Закона о парничном поступку.

¹⁸ Чл. 304 Закона о парничном поступку.

¹⁹ Видети чл. 305, ст. 1 Закона о парничном поступку.

рочишта, ако пре тога суд није одбацио тужбу због процесних сметњи „расправљаће се о предлозима и захтевима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје предлоге и захтеве.“²⁰

Суд на рочишту утврђује: 1) које су чињенице неспорне, односно опште-познате, а које су спорне; 2) која правна питања треба да се расправе; 3) која ће доказна средства да изведе на главној расправи, као и да 4) донесе решење о одређивању временског оквира.²¹ Предлоге за извођење доказа које не сматра битним за доношење одлуке суд одбија решењем против кога није дозвољена посебна жалба.²² У том смислу, приликом одлучивања од стране суда о томе који ће се докази извести, водиће се рачуна, да се доказивање оганичи на правно релевантне чињенице за које норме материјалног права везују одређене правне последице. Такође, суд је дужан да у образложењу пресуде наведе које је доказне предлоге одбио и из којих разлога.

4.2. Активности странака на припремном рочишту и преклузија изношења процесног материјала

Најзначајнију промену у домену прикупљања процесног материјала, у односу на одредбе ЗПП-а из 2004. године, представљају рестрикције у погледу изношења нових чињеница. Странке су према одребама ЗПП из 2004. године могле „у току целе главне расправе да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе.“²³ Сада су странке дужне да најкасније на припремном рочишту, (или на првом рочишту за главну расправу, ако припремно рочиште није обавезно): 1) изнесу све чињенице потребне за образложење својих предлога, 2) да предложе доказе којима се потврђују изнете чињенице, 3) да се изјасне о наводима и понуђеним доказима противне странке као и да 4) предложе временски оквир за

²⁰ Видети чл. 305, ст. 2, чл. 306, ст. 1 и чл. 307 Закона о парничном поступку.

²¹ Видети чл. 308, ст. 2, и 3 Закона о парничном поступку; Може се десити да, на пример, суд од првобитно пет предложених сведока прихвати да саслуша два, а да накнадно процени да је потребно саслушање и преостала три сведока, али би се тада морао одредити нови временски оквир за окончање поступка. У сваком случају, пред судом је озбиљан задатак да на припремном рочишту одреди које су чињенице спорне и који би докази требали да се изведу. У том смислу би увек требало ићи на прихватање више доказних предлога, да не би настала потреба за накнадним изменама (Бодирога, 2012: 186).

²² Чл. 308, ст. 5 Закона о парничном поступку.

²³ Видети чл. 300, ст. 1. Закона о парничном поступку из 2004. *Службени гласник РС*, бр. 125/2004 и 111/2009.

спровођење поступка.²⁴ У моменту покретања поступка од странака се не може очекивати да знају како ће суд правно квалификовати њихове захтеве истакнуте у постуку. У даљем развоју поступка оне долазе у прилику да се, непосредно или посредно, упознају са становиштем суда о релевантности њихових чињеничних тврдњи што оправдава померање границе од које важи забрана истицања нових чињеница и доказа са тренутка у којем тужилац подноси тужбу а тужени даје одговор до момента закључења припремног рочишта или првог рочишта главне расправе ако се припремно рочиште не одржава (Кеча, 2018: 82).

Дакле, за разлику од претходног решења, странке сада након одржаног припремног рочишта, односно првог рочишта за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано, могу износити нове чињенице и предлагати нове доказе, само ако учине вероватним да без своје кривице нису могле да их раније изнесу.²⁵ Међутим, у теорији су присутна мишљења у којима се наводи да такво решење може бити неправично у поступку, зато што је понекад и те како оправдано и правично, да се странкама допусти да изнесу чињенице које су им биле раније познате али које, с обзиром на дотадашњи развој поступка, нису изнеле јер их нису сматрале релевантним. Тако да преклузија у погледу изношења нових чињеница и предлагања доказа само у најранијој фази поступка, може довести до ризика од неправичног суђења, и повреде начела обостраног саслушања странака (Poznić et al., 2015: 361-362). У том смислу може се поставити питање постојања саодговорности суда и странака у смислу примене расправног начела, за правилно формирање чињеничног основа пресуде, када су у питању поступци деобе заједничке имовине супружника, управо што се у овим поступцима по правилу јавља велики број чињеница и доказа. Са једне стране, не би било ни целисходно да странке из страха од преклузије износе мноштво процесног материјала, што доводи до његовог гомилања, а са друге стране, странке могу пропустити да изнесу неку чињеницу која је релевантна за примену материјалноправне норме, а да нису било упознате у том правцу, што може негативно утицати на исправност поступка. Тако да је у овим поступцима посебно битно да се у припремној фази поступка постави јасна организациона шема за даљи ток поступка, што ће пози-

²⁴ Видети чл. 308, ст. 1 Закона о парничном поступку. Решење о одређивању временског оквира, сходно одредби чл. 308, ст. 43ПП нарочито садржи: 1) број рочишта; 2) време одржавања рочишта; 3) распоред извођења доказа на рочиштима; 4) распоред предузимања других парничних радњи; 5) судске рокове и 6) укупно трајање главне расправе.

²⁵ Чл. 314 Закона о парничном поступку.

тивно утицати и на превладавање строгости правила о изношењу процесног материјала само у припремној фази поступка.

5. Саодговорност суда и странака на припремном рочишту у поступцима деобе заједничке имовине

Имајући у виду реална ограничења самог поступка доказивања, нарочито кроз преклузију изношења процесног материјала само у припремној фази поступка, са једне стране, и начело слободне оцене доказа као основни стандард доказивања, са друге, поставља се питање на који начин парничне странке својим поступањем омогућавају суду да спозна право стање ствари. Са тим у вези, свакако треба имати у виду и обавезу суда да чињенице које су од утицаја на примену материјалноправне норме утврђује по службеној дужности.

Међутим, како се то у теорији наводи, треба имати у виду и чињеницу да потпуна материјална истина и објективност нису апсолутно остваривизбог субјективне природе судијског уверења и реалних ограничења самог поступка доказивања (Узелац, 1997: 79-80). У сваком случају постојећа тежња да се поступак не ограничи само на формалну истину, исказује се кроз овлашћења суда у санирању процесног материјала. У том смислу се, како се у теорији наводи, омогућава доношење правичније одлуке која боље одговара реалностиспорног односа, нарочито упредметима где странке не располажу једнаким могућностима доказивања (Узелац, 1997: 80-82). Мишљења смо да претходно наведено представља основ за примену разматрања тзв. ублаженог расправног начела, које омогућава суду активнију улогу од оне која традиционално припада суду према класичном расправном начелу, тако да у овом случају судима право идужност да укаже странкама на потребне допуне доказа и прецизирања чињеница. На такав начин могуће је остварити практично компромис између формалне процесне правилности и тежње ка материјалној истини, што је посебно важно у сложеним предметима као што је деоба заједничке имовине супружника, на који начин се штите материјалноправни интереси чланова породице и њихове деце.

У сваком случају, превасходна одговорност за формирање чињеничне основе пресуде лежи на парничним странкама. Странке су дужне да изнесу чињенице и предложе доказе на којима заснивају свој захтев или којим оспоравају наводе и доказе противника.²⁶ Потребно је да у том смислу ид парничних странака потекне иницијатива за доказивање,

²⁶ Видети чл. 228 Закона о парничном поступку.

зато што суд формира чињеничну основу пресуде управо на основу чињеница и доказа које су странке навеле.

Наведено се правда тимешто основ парничног поступка, представља животни догађај чија су обележја странкама позната, тако да парничном поступку претходи спор, а не развија се упоредо са њим. У том смислу је чињенични основ спора парничним странкама познат још пре покретања поступка, и на њима је да предложи чињенице и доказе којима ће се исте утврдити пред судом и то на припремном рочишту уколико се оно одржава (Бодирога, 2012: 185). Међутим, саодговорност суда, огледа се у његовој дужности даутиче на странке да санирају дефиците процесног материјала, тако што ће постављањем питања да утиче да странке изнесу потребне тврдње, да се изјасне о тврдњама противника и предложи доказе. Неиспуњење те обавезе суда представља грешку која се манифестује на плану правних лекова, при чему његова дужност свакако није инквизиторна и не сме ићи даље од утицаја на странке приликом санирања дефицита процесног материјала, па је из тих разлога последња одговорност на странкама (Кнежевић, 2014: 316). У том смислу, иницијатива суда огледа се у подстицању и усмеравању странака да предложи доказе за утврђивање чињеница које представљају основ за примену материјалноправне норме приликом доношења пресуде и кроз његову дужност да утврди чињенице како би спречио недозвољена располагања странака у смислу чл.3, ст.3 ЗПП и када је на то овлашћен посебним прописима.

Суд је тај, који по принципу *iura novit curia* одређује које су чињенице битне за примену норме, шта треба да се утврди, а шта не (Палачковић, 2004: 206), док странке одлучују шта ће се заиста утврдити у доказном поступку, зато што полазну тачку у утврђивању чињенице грађе представљају страначки чињенични наводи, тако да је суд дужан да утврди истинитост чињеница само у границама онога што је међу странкама спорно (Станковић, 2010: 411).

Међутим, да се не би дошло у ситуацију да странке не предложи извођење неких чињеница зато што не знају шта је релевантно, имајући у виду да садржај субјективног терета доказивања детерминише суд, било би неправично да се на странке превали терет чију конкретну садржину оне ни не знају, нити морају да знају. У том смислу смо сагласни са мишљењем да уколико странка треба да сноси терет тврдње, али да од ње не зависи шта је релевантно, а шта не, то представља одговорност за нешто што није у власти странке, тако да активност суда у смислу указивања странкама на дефицит тврдњи, омогућава странкама да

реално сносе своје терете. Наведено због нераскидиве везаности између чињеничних навода и правне оцене, тако да је саодговорност суда, која се огледа кроз дужност постављања питања „израз нужности правичног поступка у којем важи принцип *iura novit curia*“ и који служи „спровођењу материјалног права“ (Кнежевић, 2014: 339-340).

Имајући у виду да је у нашем правном систему обавеза судије да прихвати законодавчево виђење правде изражено у правној норми, те да на основу правичности суди само када га правна норма на то овлашћује или када постоји правна празнина, кроз образложење пресуде може се видети настојање суда да се одређени конкретан случај подведе под важеће правило. У том смислу је прецизно навођење извора права, односно конкретне норме чијом применом је донета одлука, од великог значаја код оцене њене правилности (Цветић, 2015). „Образложењем пресуде, пресуда брани саму себе. Образложење мора да одбрани пресуду пред странкама, вишим судским инстанцама, правном науком и целокупним правним поретком. Изреком пресуде суд остварује своју уставну функцију а образложењем доказује квалитет своје делатности. Са тог аспекта образложење је најзначајнији део пресуде“ (Гајинов, 2000: 326; нав. према Цветић, 2015). У том смислу, потребно је да суд наведе и образложи не само оне чињенице и доказе које је прихватио и које су по његовој оцени релевантне за примену конкретне материјалноправне норме, већ и оне чињенице и доказне које није прихватио, са образлагањем разлога за такву одлуку.

6. Закључак

Када је реч о примени правила деобе заједничке имовине супружника прихватањем мешовитог система једнаких удела настоји се да се уваже сви облици рада и ангаживања супружника за време трајања заједнице живота у браку. У том смислу, супружник који сматра да је његов удео у стицању заједничке имовине већи од претпостављене једне половине, преузима терет доказивања чињеница које воде увећаном стицању. Чињеница је да се новоуведеним правилима из чл.308 Закона о парничном поступку настојало да се кроз дужности странака у погледу изношења процесног материјала, као и суда у прикупљању и селекцији процесног материјала, допринесе ефикаснијем одвијању поступка. Међутим, због већег броја чињеница које се по правилу јављају у поступцима деобе заједничке имовине супружника, нарочито када је у питању утврђивање састава заједничке имовине и удела супружника у стицању, преклузија у изношењу процесног материјала на припремном рочишту

може негативно утицати на потпуност и правилност утврђеног чињеничног супстрата пресуде. Као механизам превладавања строгог правила о преклузији, саодговорност странака и суда у погледу формирања чињеничног супстрата пресуде у овим поступцима посебно добија на значају.

Иако се одговорност парничних странака огледа у њиховој обавези да наведу чињенице и предложе доказе за утврђивање тих чињеница, постоји и саодговорност суда која се изражава у обавези да кроз постојање опште дужности питања која се огледа у његовој дужности у смислу одредаба чл.305, ст.2 и чл.313 Закона о парничном поступку да постављањем питања и на други погодан начин, утиче да странке буду упознате са начном на који је суд квалификовао спорну правну ствар, како би изнеле чињенице од утицаја на примену одговарајуће материјалноправне норме. Наведено из разлога што је суд одговоран да утврди све чињенице које су потребне за примену норме материјалног права. У том смислу, због изостанка прецизних критеријума код утврђивања чињеница везаних за постојање увећаног доприноса у стицању заједничке имовине на страни једног супружника, нарочито када је у питању утврђивање вредности посредног рада супружника, мишљења смо да би у погледу методологије обрачуна судовима као смерница могао служити Правилник о методологији за обрачун неплаћеног кућног рада.

Усмерење странака у смислу санирања дефицита процесног материјала са циљем примене правила о деоби из чл.180 Породичног закона, суд је овлашћен да учини тако што ће им предочити обавезе у погледу терета доказивања чињеница које њима иду у прилог, односно на којима заснивају своје захтеве, сагласно одредбама из чл.7, ст.2, чл.228, чл.229 и чл.231, ст.2 и 3 Закона о парничном поступку²⁷. Наведено с тога што када се ради о предлагању доказа у погледу чињеница за које странка сноси субјективни терет доказивања, уколико постоји пасивност странака, тада ризикују примену механизма објективног терета доказивања и тиме губитак спора. У том смислу сеу вези са применом тзв.ублаженог расправног начела, може рећи да иако „суд има дужност да утиче на странке да му се омогући да располаже потребним чињеничним супстратом за примену права“ управо од странака зависи да ли ће до тога доћи“ (Кнежевић, 2014: 318, 323). Са друге стране, мишљења смо да у поступцима деобе заједничке имовине супружника строгост правила у вези са изношењем процесног материјала постоје још израженија, па како

²⁷ Видети чл. 398, ст. 2 Закона о парничном поступку

наведено не би негативно утицало на правилност одлуке, потребно је да суд кроз усмеравање странака у погледу санирања дефицита процесног материјала, допринесе правилном формирању чињеничног супстрата пресуде. У том смислу се наведене активности учесника у поступку најбоље могу утврдити из образложења пресуде, која уствари представља огледало спроведеног парничног поступка, у којој не сме да има уопштених фраза и недоречености, како о спорним чињеницама, тако и о питањима које суд није сматрао спорним за примену одређене материјалноправне норме.

Литература

Бабовић, М., Петровић, М. (2021). *Индекс родне равноправности у Републици Србији 2021. Дигитализација, будућност рада и родна равноправност*. (Electronic version) приступљено 25.03.2025; <https://www.stat.gov.rs/media/343261/indeks-rodne-ravnopravnosti-u-rs-2021.pdf>

Бодирога, Н. (2012). *Нови закон о парничном поступку*, Правни факултет Универзитета у Београду.

Burton, F. *Family Law*. (2003). Bristol Institute of Legal Practice- University of the West of England, London-Sydney-Portland-Oregon.

Гамс, А. (1966). *Брачно и породично имовинско право*. Београд: Научна књига;

Дика, М. (2015). О стандардима утврђености чињеница у парничном поступку. (Electronic version); <https://hrcak.srce.hr/141177>, приступљено 19.04.2025;

Драшкић, М. (2020). *Коментар Породичног закона*. Београд: ЈП „Службени гласник“;

Јевтић, Д. (1971). Прилог одређењу појма и предмета заједничке имовине супруга. *Анали Правног факултета у Београду*. 1-2/1971;

Кеча, Р. (2018). О терету доказивања у парничном поступку. (Electronic version); приступ 06.02.2025; <https://zbornik.pf.uns.ac.rs/wp-content/uploads/2018/08/doi-10.5937-zrpfns47-5120.pdf>;

Кнежевић, М. (2014). *Расправно начело у српском парничном поступку - Докторска дисертација*. Нови Сад: Правни факултет Универзитета у Новом Саду;

Ковачевић, Љ. (2024). Неплаћени кућни рад – радноправна перспектива (Unpaid domestic work: labour law perspective), (Electronic version); <https://www.researchgate.net/publication/384554491>, приступљено 20.03.2025;

Палачковић, Д. (2004). *Парнично процесно право*. Крагујевац: Правни факултет у Крагујевцу.

Perelman, Ch. (1983). Разликовање чињеница и права. Гледиште логицара. (Electronic version); https://arhiva.pravri.uniri.hr/files/ridoc/osp_RiDoc_EN.pdf, приступљено 12.02.2025;

Познић, Б., Ракић-Водинелић, В. (2015). *Грађанско процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Јавно предузеће Службени гласник, Београд.

Поњавић, З., Влашковић В. (2019). *Породично право*. Београд: Службени гласник;

Радић, Д. (2018). Модели брачне имовине у Босни и Херцеговини (Компарација са одабраним европским законодавствима), *Зборник радова – Дани породичног права „Имовинскоправни аспекти породичних односа“*, бр. 6. Мостар: Правни факултет Универзитета „Џемал Биједић“;

Решетар, Б. (2008). Matrimonial property in Europe: A Link between Sociology and Family Law. (Electronic version); <https://www.ejcl.org//123/art123-4.pdf>, приступљено 07.06.2024;

Решетар, Б. (2011). *Имовинскоправни односи брачних другова у Европи. Зборник радова – Имовинскоправни аспекти развода брака-хрватски, еуропски и међународни контекст*. Правни факултет у Осјеку;

Сворцан, С. (2012). *Коментар Закона о парничном поступку*. Крагујевац: Институт за правне и друштвене науке Правног факултета у Крагујевцу;

Станишић, Д. (2009). Заједничка својина у праву Републике Српске. *Зборник радова Правног факултета у Источно Сарајеву*, бр. 5. Источно Сарајево: Правни факултет;

Standley, K., Davies P. (2013). *Family law*. London-New York: Palgrave Macmillan law masters;

Станковић, Г. (2010). *Грађанско процесно право*. Ниш: Центар за публикације Правног факултета у Нишу;

Станковић, Г., Боранијашевић, В. (2023). *Грађанско процесно право*. Ниш: Свен;

Старовић, Б., Кеча, Р. (2004). *Грађанско процесно право*. Нови Сад: Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду;

Узелац, А. (1997). *Истина у судском поступку*. Загреб: Правни факултет у Загребу;

Цветић, Р. (2015). Домашај начела уписа и начела поуздања у катастар непокретности у нашој судској пракси. (Electronic version); приступ 14.02.2025; <https://zbornik.pf.uns.ac.rs/zbornici/2015/zbornik-3-2015/domasaj-nacela-upisa-i-nacela-pouzdanja-u-katastar-nepokretnosti-u-nasoj-sudskoj-praksi/>.

Чизмовић, М., Буричин, Б. (1997). *Грађанско процесно право*. Подгорица: Културно-просвјетна заједница.

Правни прописи:

Закон о браку и породичним односима Енглеске из 1973. године (Matrimonial Causes Act 1973), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/18>

Закон о парничном поступку из 2004.године, *Службени гласник РС*, бр.125/2004 и 111/2009.

Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр.72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023-др.закон

Закон о родној равноправности.Службени гласник РС, бр.52/21.

Породични закон Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр.18/2005, 72/2011-др.закон и 6/2015.

Правилник о методологији за обрачун неплаћеног кућног рада, *Службени гласник РС*, бр.18/24.

Tijana Mitrović Antić,

Judge, Misdemeanor Court Kragujevac

**THE IMPORTANCE OF THE PREPARATORY PHASE IN PROCEEDINGS FOR
THE DIVISION OF JOINT MATRIMONIAL PROPERTY**

Summary

Due to the complexity of both factual and legal issues to be addressed, both in scope and substance, which is characteristic of proceedings concerning the division of joint matrimonial property between spouses, it is necessary for the court to give special attention to planning the course of the proceedings. In the preparatory phase, the court must carry out a triage of the evidentiary material, which is by no means an easy task, particularly given the usual need to establish the veracity of numerous facts. Accordingly, the parties must be informed of how the court has legally classified the disputed legal matter, in order to ensure that the right to be heard is not violated, and to avoid a situation in which a judgment is rendered without the parties having presented certain facts they believed to be irrelevant to the application of substantive law, particularly if the court failed to pose questions in that regard. Therefore, the reasoning of the judgment must be clear and must address all disputed issues raised during the proceedings, especially with respect to the methodology used to assess the value of indirect contributions made by a spouse. In that context, the judgment must also provide reasons for not addressing certain issues, either because they were deemed irrelevant or because the burden of proof rule was applied. This approach ensures that the procedure for the division of joint property is properly conducted and that the resulting decision is lawful, based on fully and accurately established facts.

Keywords: *adversarial principle, civil litigation procedure, preparatory hearing, enhanced contribution.*